

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

OSUVA Open
Science

This is a self-archived – parallel published version of this article in the publication archive of the University of Vaasa. It might differ from the original.

Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen vankilassa – vankilan henkilöstön kokemuksia

Author(s): Paasonen, Jyri; Vainio, Jesse

Title: Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen vankilassa – vankilan henkilöstön kokemuksia

Year: 2023

Version: Accepted manuscript

Copyright ©2023 Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry ja Oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen yhdistys ry (OYY).

Please cite the original version:

Paasonen, J. & Vainio, J. (2023). Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen vankilassa – vankilan henkilöstön kokemuksia. *Oikeus* 1, 26-44. <https://www.edilex.fi/oikeus/1001050002>

Jyri Paasonen, OTT, dosentti, tutkija, Vaasan yliopisto, jyri.paasonen@uwasa.fi
Jesse Vainio, HTM, väitöskirjatutkija, Vaasan yliopisto, jesse.vainio@uwasa.fi

Tiivistelmä

Vankeusaikainen rikollisuus ja erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden rooli siinä on ollut esillä viime aikoina eri yhteyksissä. Aiheesta on uutisoitu mediassa, tehty selvityksiä ja myös lainsäätäjä on reagoinut tilanteeseen. Vankeusaikaisten rikosten estäminen on yksi vankeuden täytäntöönpanon tavoitteista ja sillä on myös laaja-alaisempi yhteiskunnallinen merkitys. Tämä tutkimus jakautuu lainopilliseen ja empiiriseen tutkimusosaan. Lainopillisen osuuden tarkoituksena on selvittää, että milloin ja miten vankeuslain keskeisiä säännöksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen näkökulmasta voidaan soveltaa ja ovatko nykyiset säännökset riittäviä. Tutkimuksen empiirisen osan tavoitteena on puolestaan selvittää kyselytutkimuksen avulla vankiloiden henkilöstön kokemuksia ja näkemyksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisestä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vankeuslaissa säädetyt keinot rikosten estämiseksi ovat sinänsä riittäviä, mutta tulisi kuitenkin arvioida erityisesti vangin sijoittamisen ja yhteydenpidon valvonnan välistä suhdetta sekä uudistaa tiettyjä muotovaatimuksia. Vankiloiden henkilöstön kyselytutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että heidän näkemyksensä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisestä on melko matala.

Asiasanat: vankila, rikollisuus, järjestäytynyt rikollisuus, rikostorjunta, vankeuslaki

Abstract in English

Prison crime prevention – prison staff experiences

Prison crime has been featured lately in various relations. The aim of this study is to find out how and when sections of Imprisonment Act can be used and are they sufficient for prison crime prevention. In addition, the aim of this study is to find out prison staff opinions and experiences of prison crime prevention. The results show that sections of Imprisonment Act are sufficient in themselves, but some sections should be reformed. Prison staff opinions of prison crime prevention is quite low.

Keywords: prison, crime, organized crime, crime prevention, Imprisonment Act

Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen vankilassa – vankilan henkilöstön kokemuksia¹

1 Johdanto

Vankeusaikainen rikollisuus on ollut esillä viime vuosina esillä eri yhteyksissä. Media on uutisoinut järjestäytyneen rikollisuuden roolista vankiloiden henkilökuntaan kohdistuneissa pahoinpitelyissä, vankien välisissä väkivaltatapauksissa sekä vankiloiden huumausainerikollisuudessa.² Rikosseuraamuslaitoksen laitosturvallisuusindeksi on heikentynyt kokonaisuutena arvioiden vuosina 2019–2020 suhteessa edellisvuosiin. Vuonna 2021 tilanne parani suljetuissa vankiloissa ja heikkeni avovankiloissa.³ Muutoksiin on katsottu vaikuttaneen säilytysvarmuuden heikkeneminen ja väkivaltatapausten

¹ Tutkimus on osa Rikosseuraamuslaitoksen rahoittamaa tutkimus- ja kehittämishanketta, jossa tutkitaan vankien kuntoutusmahdollisuuksien ja oikeusturvan parantamista vankilaturvallisuutta kehittämällä sekä rangaistusajasta rikollisuutta ehkäisemällä.

² Ks. esim. Karjalainen 16.5.2021 ja 17.5.2021; Yle 13.11.2020; Lännen Media 26.6.2019.

³ Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus 2019; 2020; 2021.

lisääntyminen.⁴ Vankeusaikainen rikollisuus on tullut esille myös valvontaelimien vankiloihin tekeillä tarkastuskäynneillä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies (AOA) on eri vankiloiden, kuten Sukevan vankilan⁵ ja Turun vankilan⁶, tarkastuksien yhteydessä kiinnittänyt huomiota, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat vangit (JR-vangit) ohjaavat vankilassa tapahtuvaa huumekauppaa ja pystyvät vaikuttamaan vahvasti muiden vankien toimintaan⁷.

Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (European Committee for the Prevention of Torture, CPT) on pitänyt vankien välistä väkivaltaa ja uhkailua huolenaiheena siitä asti, kun komitea vieraili ensimmäisen kerran Suomessa vuonna 1992. Vuoden 2014 vierailullaan CPT piti vankien välistä väkivaltaa edelleen vakavana ongelmana niissä neljässä vankilassa, joissa se vieraili.⁸ Vuoden 2020 vierailullaan CPT kiinnitti huomiota erityisesti Turun vankilassa tapahtuneisiin vankien välisiin väkivaltatapauksiin. Keskeisimmiksi syiksi tilanteelle katsottiin olevan JR-vankien suuri määrä ja pula pätevistä valvontahenkilökunnasta. Molemmilla edellisillä vierailuillaan CPT kehotti Suomen viranomaisia ryhtymään päättäväisemmin toimiin ja hyödyntämään kaikki käytössä olevat keinot ehkäistäkseen ja lopettaakseen vankien välisen väkivallan ja uhkailun. Vankilan osastoilla tulee olla riittävä määrä henkilökuntaa, jotta yksikään vankien välinen väkivalta- ja uhkailutapaus ei jää huomaamatta.⁹ CPT on vierailut viime vuosina useaan kertaan myös muissa Pohjoismaissa, mutta ei ole juurikaan havainnut ongelmia vankien keskinäisen väkivallan suhteen ainakaan niissä vankiloissa, joihin vierailut on tehty.¹⁰

Aiheeseen liittyvä tutkimus on ollut Suomessa melko vähäistä. *Junninen* on tehnyt tutkimuksen vankiloiden turvallisuudesta vuonna 2008¹¹. Vuonna 2021 on tehty kaksi vankilaturvallisuuden keskittävää selvitystä: *Paasonen* on tehnyt Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arviointityön¹² ja *Holopainen* on tehnyt selvityksen Rikosseuraamuslaitoksen kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamiin haasteisiin¹³. Lisäksi vankien kokemaa turvallisuutta on tutkittu yhtenä osa-alueena vuonna 2021 julkaistussa teoksessa: *Suomalainen vanki. Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa*.¹⁴ Kansainvälinen tutkimus on tähän saakka keskittynyt lähinnä Pohjois-Amerikkaan¹⁵ ja tutkimukset ovat olleet pääasiassa sosiologisia sekä vankilakulttuuriin keskittyviä, mutta niissä on myös tutkittu vankilaväkivaltaa. Tutkimuksissa on esimerkiksi vertailtu väkivallan määrää miesten ja naisten vankiloissa¹⁶, tutkittu vankien sosiaalisen taustan¹⁷ ja huumeiden käytön vaikutusta¹⁸ väkivaltaiseen käyttäytymiseen vankilassa. Lisäksi on tutkittu vankilan ympäristötekijöiden vaikutusta väkivallan määrään¹⁹.

---

⁴ Paasonen 2021, s. 34.

⁵ EOAK/5291/2019.

⁶ EOAK/2449/2019.

⁷ Ks. esim. EOAK/5563/2018; EOAK/4153/2019; Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus 2020, s. 8.

⁸ CPT 2014a.

⁹ CPT 2020.

¹⁰ CPT 2021; CPT 2019; CPT 2015; CPT 2018; CPT 2011. Sen sijaan Tanskaan vuonna 2014 tehdyn vierailun johdosta CPT ilmaisi olevansa huolissaan vankien välisestä väkivallasta yhdessä vankilassa tapahtuneiden tapausten vuoksi. Ks. CPT 2014b.

¹¹ Junninen 2008.

¹² Paasonen 2021.

¹³ Holopainen 2021.

¹⁴ Kainulainen - Saari 2021.

¹⁵ Wooldredge 2020.

¹⁶ Wooldredge - Steiner 2016.

¹⁷ Wooldredge ym. 2001.

¹⁸ Steiner - Wooldredge, 2013; Friedmann ym. 2008.

¹⁹ Michalski 2017; Rocheleau 2013; Butler 2008.

Tämä tutkimus jakautuu lainopilliseen ja empiiriseen tutkimusosaan. Toinen luku on lainopillinen, jossa tarkastellaan vankeuslain (767/2005, VL) keskeisiä säännöksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen näkökulmasta. Lainopillisen osuuden tutkimuskysymykset ovat: 1) milloin ja miten vankeuslain keskeisiä säännöksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen näkökulmasta voidaan soveltaa? ja 2) ovatko nykyiset säännökset riittäviä vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseksi?

Tutkimuksen empiirisen osan tavoitteena on puolestaan selvittää kyselytutkimuksen avulla vankiloiden henkilöstön kokemuksia ja näkemyksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisestä²⁰. Tämän takia sekä lainopillisessa että empiirisessä osassa keskitytään vankilaympäristöön, koska esimerkiksi yhdyskuntaseuraamustoimistojen, arviointikeskuksien ja täytäntöönpanoyksikön toiminta eroavat niin paljon vankiloiden valvontatyöstä. Samoin valvotun koevapauden aikana tehtyä rikollisuutta ei tarkastella tässä tutkimuksessa. Kolmannessa luvussa kuvataan vankilan henkilöstön kyselyn toteuttaminen ja tutkimusmenetelmät, jossa käytetään regressioanalyysia. Analyysissä kiinnostuksen kohteena on erityisesti mahdolliset erot kyselyn vastauksissa vastaajien taustatekijöiden suhteen. Empiirisen osan tutkimuskysymykset ovat: 1) mitä turvallisuutta lisääviä käytäntöjä vankiloissa on ja missä määrin vankiloissa työskentelevät henkilöt ovat tyytyväisiä käytäntöihin? ja 2) miten vankilan henkilöstön taustatekijät ovat yhteydessä heidän tyytyväisyyteensä turvallisuutta lisäävistä käytännöistä? Tutkimustuloksien jälkeen esitetään kokoavia johtopäätöksiä.

2 Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen lainsäädännössä

Vankeusaikainen rikollisuus voidaan jakaa vankiloissa tapahtuvaan rikollisuuteen, vankiloista käsin organisoituun rikollisuuteen ja tekijän vankeusaikaiseen rikollisuuteen.²¹ Termillä vankilaväkivalta voidaan viitata väkivaltaan kokonaisvaltaisella tasolla sekä yksilötasolla.²² Vankilat ovat rikollisuuden näkökulmasta erityisiä ympäristöjä, koska ne ovat ahtaita ja lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta, joten ne ovat luonnollinen osa erityisesti rikollisryhmien toimintaympäristöä. Vankeusaikaa voidaan hyödyntää rikosten tekemiseen, uusien jäsenten rekrytoimiseen sekä kontaktien luomiseen.²³ Viime aikoina tuomioistuimissa käsiteltävänä olleet vankiloiden huumausainekauppaan liittyvät tapaukset kuvaavat hyvin, kuinka järjestäytyneet rikollisryhmät käyttävät vankeusaikaa ja vankiloita systemaattisesti huumausainekaupan harjoittamiseen.²⁴ Järjestäytyneellä rikollisuudella onkin merkittävä vaikutus vankiloiden turvallisuuteen.²⁵

Vankeuslain 1 luvun 2 §:n mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana.²⁶ Luvun 3 §:n 2 momentti edellyttää, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.²⁷ Lisäksi vankeuden

---

²⁰ Aineisto on kerätty Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arvioinnin yhteydessä, jossa kyselyyn vastasi yhteensä 537 henkilöä eri vankiloista. Ks. Paasonen 2021.

²¹ Näin myös Kurenmaa 2006, s. 1030, joka käyttää arkisempaa termiä vankilarikollisuus.

²² Wooldredge 2020, s. 1.

²³ Kurenmaa 2006, s. 1029; Palo 2010, s. 249; Poliisin ylijohdon julkaisusarja 6/2007, s.21.

²⁴ Ks. Turun hovioikeuden tuomio 21/106505; Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomio 20/109664; Helsingin käräjäoikeuden tuomio 19/120712.

²⁵ Paasonen 2021; Holopainen 2021; Junninen 2008.

²⁶ Rikosten estäminen haluttiin sisällyttää vankeuslakiin, koska sen nähtiin tukevan rikoksettoman elämäntavan tavoitetta. HE 263/2004 vp, s. 134-135.

²⁷ Tämä tarkoittaa sitä, että vankeuden täytäntöönpanoon liittyy erilaisia turvallisuustarpeita ja näkökohtia, joita on tarkasteltava näiden kaikkien tahojen kannalta ja jotka eivät välttämättä ole keskenään yhdensuuntaisia. HE 263/2004 vp, s. 135.

täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten on huolehdittava siitä, ettei vankeuden aikana kukaan oikeudettomasti puutu vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.²⁸

Kansainväliset suositukset lähtevät siitä, että vankeusrangaistuksella pyritään ensisijaisesti suojelemaan yhteiskuntaa rikoksilta ja vähentämään uusintarikollisuutta. Lisäksi edellytetään, että vankien, vankilahenkilökunnan ja kaikkien vierailijoiden turvallisuus varmistetaan. Väkivallan tai muiden turvallisuutta uhkaavien tapahtumien riski on minimoitava, jotta kaikki vangit voivat osallistua päivittäisiin toimintoihin turvallisesti.²⁹ Vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen ja vankilaturvallisuuden parantaminen on nähty viime aikoina aiempaa tärkeämpinä tavoitteina, kun niiden tehostamista koskevat lainsäädännön uudistukset tulivat voimaan 1.5.2021.³⁰ Vankeuslakiin on odotettavissa myös lähitulevaisuudessa muutoksia, sillä oikeusministeriössä arvioidaan parhaillaan lain muutostarpeita.³¹ Tässä luvussa tarkastellaan tiedonhankintaa, vankien yhteydenpidon valvontaa, tiedon jakamista viranomaisten kesken sekä vankien sijoittamista.

2.1 Tiedonhankinta

Tiedonhankinnalla on merkittävä rooli vankeusaikaisen rikollisuuden estämisessä.³² Rikosseuraamuslaitoksella ei kuitenkaan ole käytössään salaisia tiedonhankintakeinoja³³, kuten esitutkintaviranomaisilla³⁴, joten Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta ja toiminta on lähtökohtaisesti vankien havaittavissa. On myös selvää, että Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta tekee näkö- ja kuulohavaintoja vangeista, heidän sosiaalisista suhteistaan ja käytöksestään vankilassa. Muun muassa näistä tiedoista ja havainnoista voidaan tehdä laitosturvallisuuteen liittyviä johtopäätöksiä, mikä lienee selvää myös vangeille.³⁵ Tiedonhankinnan näkökulmasta keskeisimmät keinot ovat vankien yhteydenpitoon kohdistuvat valvontatoimenpiteet, kuten kirjeiden lukeminen sekä puheluiden kuunteleminen.³⁶

Kirjeiden ja viestien lukeminen. Vankeuslain 12 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti³⁷ saadaan lukea³⁸, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Vangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista

²⁸ Ks. vangin oikeudesta turvallisuuteen HE 263/2004 vp, s. 152; EOAK/5291/2019, s. 8-9; Stasi v. Ranska 20.10.2011.

²⁹ Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Rec (2006) 2 jäsenvaltioille Euroopan vankilasäännöistä (Euroopan vankilasäännöt) ja Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Nelson Mandela -säännöt).

³⁰ Ks. laajemmin uudistusten tarpeista HE 6/2020 vp ja toimivaltuuksien hyväksyttävyydestä PeVL 36/2020 vp, s. 3; PeVL 73/2018 vp, s. 3; PeVL 15/2018 vp, s. 8; PeVL 5/1999 vp, s. 2/II; HaVL 2/2020 vp, s. 5.

³¹ Muutostarpeiden arviointia koskevassa taustamuistiossa on mainittu muutamia vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseen liittyviä muutostarpeita. Ks. Oikeusministeriön muistio VN/11810/2021.

³² Suomen hallituksen vastaukset CPT:lle vuonna 2014 ja 2021; CPT 2009; Paasonen 2021; Holopainen 2021; Kurenmaa 2006, s. 1034; Vankilavirkailijain liitto 2020; Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaukset 2015.

³³ Ks. esim. EOAK/1554/2016.

³⁴ Vankeuslaissa on aiemmin mainittu rikoksen selvittäminen useissa toimivaltuussäännöksissä, mutta maininnat haluttiin poistaa vastaamaan viranomaisten tehtävänjakoa ja Rikosseuraamuslaitokselle säädettyjä tehtäviä. HE 6/2020 vp, s. 23.

³⁵ HE 6/2020 vp, s. 7.

³⁶ Keinoihin sisältyy myös VL 12:9 b:ssä säädetty sähköisen viestinnän valvonta, jonka 2 momentin mukaan siihen sovelletaan luvun 2–5 §:n säännöksiä. Lisäksi tiedonhankintaan kuuluu myös VL 9 lukuun 1.5.2021 lisätty, erityisesti huumausainekauppaan liittyvän rahaliikenteen seuraamiseksi tarkoitettu, uusi 3 a §, joka mahdollistaa 2 momentissa mainituilla perusteilla vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään. Ks. tarkemmin HE 6/2020 vp, s. 19-20 ja 35.

³⁷ Viestillä tarkoitetaan esimerkiksi postikorttia. HE 263/2004 vp, s. 175.

³⁸ Ks. tekstin jäljennöksen ottamisesta VL 12:2.3 ja postilähetyksen pidättämisestä VL 12:5.1 sekä HE 263/2004 vp, s. 177.

valvovan toimielimen välistä kirjeenvaihtoa ei kuitenkaan saa lukea (VL 12:3.1). Vankiin liittyvä perusteltu syy voi olla esimerkiksi osallistuminen rikollisjärjestön toimintaan tai vangille määrätyn yhteydenpito- tai lähestymiskiellon valvonta³⁹. Järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenien välisessä viestinnässä edellytyksien on katsottu täyttyvän useimmiten.⁴⁰ Muiden henkilöiden turvallisuuden suojaamisella tarkoitetaan tilanteita, joissa vanki on uhkaillut kirjeen vastaanottajaa tai käyttäytynyt uhkaavasti häntä kohtaan. Vangin suojelemisen tarve saattaa liittyä kirjeen lähettäjän vastaavanlaiseen uhkaavaan käytökseen. Vankilan järjestystä uhkaavalla vaaralla tarkoitetaan tilanteita, joissa vankilaviranomaiset ovat saaneet perustellun syyn epäillä vangin karkaamisen tai laitoksesta poistumisen valmistelun tai muun vastaavan vankilan järjestystä uhkaavan suunnitelman, esimerkiksi huumausaineiden kuljetusyrityksen olevan vireillä.⁴¹

Varmuosastolla olevalta vangilta peräisin olevan ja vangille saapuneen kirjeen, muun postilähetyksen ja viestin lukemisen edellytykset ovat VL 12:8.1:n mukaan muutoin samat kuin muillakin osastoilla, mutta säännöksestä puuttuu edellytys ”perustellusta syystä”. Tämä johtuu siitä, että varmuusosastolle sijoittaminen jo sinänsä edellyttää perusteltuja epäilyksiä tiettyihin tekoihin syyllistymisestä⁴². Lukemisen edellytyksiä tulee harkita kussakin yksittäisessä tapauksessa erikseen. Perusteena voi olla esimerkiksi saatu vihje huumausainerikoksen valmistelusta.⁴³ AOA on korostanut viestin salaisuuteen puuttumisen välttämättömyyttä ja puuttumiskynnyksen korkeutta. Lukemisperusteeksi ei tällöin riitä esimerkiksi se, että henkilö ajatuksen tasolla kannattaa kyseenalaista ideologiaa tai että henkilön ajatellaan sitoutuneen rikolliseen elämäntapaan ja jatkavan sitä vankilastakin käsin. Käsillä tulee olla edes jollakin tasolla konkretisoitavissa oleva, yksittäinen, todellinen, ehkä uhkaamassa oleva tapahtuma.⁴⁴

Lukemisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka hänen tällaisiin tehtäviinsä erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies, mutta lukemisen saa suorittaa myös Rikosseuraamuslaitoksen virkamies, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja (VL 12:11.2).⁴⁵ Päätös lukemisesta voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan (VL 12:2.1). VL 12:2a.1:n mukaan lukemisesta ja sen perusteista tulee lähtökohtaisesti viipymättä antaa tieto vangille⁴⁶, mutta ilmoittamista voidaan kuitenkin lykätä, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteista on kuitenkin annettava kahden viikon kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu⁴⁷.

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen. Vankeuslain 12 luvun 7 §:n 1 momentista ilmenee, että edellytykset vangin puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen ovat samat kuin kirjeen lukemisessa.⁴⁸ Kyseessä ei ole salakuuntelu, sillä 2 momentin mukaan puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä. Varmuosastolla olevan vangin puhelut voidaan kuunnella ja tallentaa aina, koska VL

---

³⁹ HE 261/2006 vp, s. 7.

⁴⁰ LaVM 17/2014 vp, s. 5.

⁴¹ HE 263/2004 vp, s. 175-176.

⁴² LaVM 10/2005 vp, s. 12.

⁴³ HE 263/2004 vp, s. 175-176.

⁴⁴ EOAK/1123/2019. Ks. rikollisen toiminnan estämisestä ja kirjeen lukemisen välttämättömyydestä myös Tsonev v. Bulgaria 1.10.2009.

⁴⁵ Tämä on koettu tärkeäksi, koska näillä henkilöillä on tehtäviensä vuoksi mahdollisuus havaita viesteistä sellaista, mitä niistä muutoin saattaisi olla vaikea lukea. LaVM 31/2006 vp, s. 5-6.

⁴⁶ Ks. vankien välisen kirjeenvaihdon lukemisesta ja siitä ilmoittamisesta EOAK/5348/2019.

⁴⁷ Ks. kahden viikon säännön ongelmallisuudesta Holopainen 2021, s. 62 ja 127.

⁴⁸ VL 12:7.3:n mukaan vangin ja valvontaviranomaisen tai asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa.

12:8.2:n mukaan puhelimen käytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että hänen puhelunsa voidaan kuuntelun lisäksi tallentaa. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Kuuntelu voidaan suorittaa kuuntelemalla toisella puhelimella tai olemalla läsnä samassa huoneessa ja käyttäen esimerkiksi kaiutinpuhelinta. Kuuntelulla ei tarkoiteta tilannetta, jossa vanki saa luvan hoitaa puhelimitse asioitaan henkilökunnan työhuoneessa ja vankilan työntekijä on läsnä. Kuuntelua ei myöskään ole esimerkiksi vankilaosaston käytävälle sijoitetussa puhelimessa tapahtuvan puheen kuuleminen sattumalta ilman kuuntelutarkoitusta.⁴⁹ Puheluiden kuuntelemisen osalta ei säädetä päätöksen voimassaolon määräajasta, kuten kirjeen lukemisen kohdalla. Näin ollen on tehtävä aina tapauskohtainen päätös ennen jokaista puhelun kuuntelemista ja tallentamista⁵⁰. Toimenpiteestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies (VL 12:11.2). Näiden seikkojen sekä vankiloiden järjestyssääntöjen on katsottu vaikeuttavan puheluiden kuuntelua käytännössä⁵¹.

Valvotun tapaamisen kuuntelemisen ja tallentaminen. Vankeuslain 13 luvun 2 §:n 3 momentissa mukaan 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella⁵². Edellytykset ovat samat kuin kirjeen lukemisessa ja puhelun kuuntelemisessa. Varmuusosastolla olevan vangin valvotun tapaamisen kuuntelu ja tallentaminen ei vaadi erillisiä perusteita, sillä edellä mainitussa momentissa todetaan yksiselitteisesti, että varmuusosastolla se voidaan aina tehdä.⁵³

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille. Tärkeä osa tiedonhankintaa on hankitun tiedon jakaminen, jotta sitä voidaan hyödyntää oikeassa paikassa tarkoituksenmukaisella tavalla. Rikostorjunnan näkökulmasta merkittävin lainsäädännön ongelma on ollut se, että aiemmin laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa (1069/2015, RiseHetiL) on mahdollistanut tietojen luovuttamisen muille viranomaisille pyynnöstä, mutta ei oma-aloitteisesti⁵⁴. Tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä muutettiin ensin osana 1.5.2021 voimaan tulleita lainsäädännön uudistuksia ja 4.4.2022 tuli voimaan kokonaan uusi RiseHetiL (1301/2021). Uudistusten myötä Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus antaa tietoja oma-aloitteisesti esitutkintaviranomaisille, mukaan lukien myös turvallisuusrekisterissä olevia tietoja. Lisäksi tietoja voidaan luovuttaa oma-aloitteisesti myös ulosottoviranomaiselle.⁵⁵ Vankeuslain 19 luvun 1 §:n 1 momentti velvoittaa ilmoittamaan poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle, jos vankien valvonnan tai muun tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla on syytä epäillä rahan ja muiden maksuvälineiden tai muun omaisuuden laillista alkuperää. Lisäksi vangin yhteydenpidon valvonnassa saatuja tietoja saadaan antaa esitutkintaviranomaisille tai syyttäjälle, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi (VL 19:1.2). Nykyään saadaan ilmoittaa esitutkintaviranomaisille myös Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmenneitä tietoja tapahtumista ja henkilöistä, joiden voidaan perustellusti epäillä liittyvän

⁴⁹ HE 263/2004, s. 178. Ks. myös luottamuksellisen viestin suojan soveltamisalasta HE 309/1993 vp, s. 53.

⁵⁰ Ks. EOAK/2696/2020 sekä uudistamistarpeesta oikeusministeriön muistio VN/11810/2021, s. 10. Vertailun vuoksi mainittakoon, että pakkokeinolaissa (806/2011, PKL) ja poliisilaissa (872/2011, PoL) tarkoitettu telekuuntelulupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ks. PKL 10:5.2 ja PoL 5:7.2.

⁵¹ Järjestyssäännöt mahdollistavat puhelimen vapaan käytön osaston aukioloaikoina, mutta turvallisuudesta vastaava virkamies on lähtökohtaisesti paikalla vain virka-aikana. Ks. Holopainen 2021, s. 127 ja Paasonen 2021, s. 62.

⁵² Maininnalla teknisestä laitteesta täsmennetään, että kyse on kohdennetusta tietyn keskustelun kuuntelemisesta. HE 45/2014 vp, s. 49. Käytännössä vuonna 2015 mahdolliseksi tullutta tapaamisten kuuntelua ja tallentamista ei ole käytetty juuri ollenkaan johtuen sen toteuttamista koskevan ohjeistuksen puuttumisesta. Holopainen 2021, s. 65.

⁵³ Säännöksen tarkoitus on olla yhdenmukainen varmuusosastolla olevan vangin puhelimen käytön ehdon kanssa. HE 45/2014 vp, s. 49.

⁵⁴ HE 6/2020, s. 30. Ks. myös EOAK/4189/2018, jossa oli kyse siitä, ettei ulosottoviranomaiselle olisi saatu ilmoittaa oma-aloitteisesti vangin hallusta löydetyistä arvokkaista koruista.

⁵⁵ Ks. tarkemmin HE 6/2020, s. 30 ja HE 246/2020 vp, s. 6.

rikolliseen toimintaan (VL 19:1.3)⁵⁶. Tiedon välittämistä ja yhteistyötä rikostorjuntaviranomaisten kanssa helpottaa jatkossa myös Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen mahdollisuus osallistua PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan.⁵⁷

2.2 Vangin sijoittaminen

Vankilaan sijoittaminen. Vankeuslain 4 luvun 8 §:n 1 momentissa on mainittu vankilaan sijoittamisessa huomioon otettavia seikkoja, joihin sisältyvät muun muassa rangaistuskertaisuus, vangin aikaisempi rikollisuus ja sekä mahdollisuudet sijoittua rangaistusajan suunnitelman edellyttämään toimintaan. Vankia ei tule sijoittaa suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia, joka tarkoittaa sitä, että esimerkiksi suljetut vankilat voivat olla tiloiltaan, rakenteiltaan ja valvonnalle asetetuilta vaatimuksiltaan erilaisia (VL 4:1.1). Lainsäätäjän tarkoitus ei kuitenkaan ole ollut, että laitoksille välttämättä vahvistettaisiin niin kutsuttu turvaluokka⁵⁸. Varsinkin järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia on katsottu rajoitettavan parhaiten sijoittamalla järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluviksi tunnistetut vangit suljettuihin vankiloihin, joissa heitä voidaan valvoa tarpeen mukaisesti. Myös rikollisvaikuttajat ja väkivaltaista radikalismia levittävät vangit tulee sijoittaa tarpeellisen valvonnan alaisiksi suljettuihin vankiloihin.⁵⁹ Kansainväliset suositukset edellyttävät, että eri vankiryhmät on pidettävä eri laitoksissa tai laitosten osissa. Tällöin vankiloiden turvallisuuden tason ei tarvitse olla samanlainen kaikille ryhmille.⁶⁰ VL 6:3:ssä säädetään vankien siirtämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan vanki tulee siirtää toiseen vankilaan, jos esimerkiksi vankilan järjestys, täytäntöönpanon turvallisuus, vangin oma tai muun henkilön turvallisuus, rikollisen toiminnan estäminen taikka muu vastaava syy sitä edellyttää⁶¹.

Vangin sijoittamista koskevat säännökset antavat paljon harkintavaltaa päätöksen tekeväälle virkamiehelle⁶², mutta toisaalta ehdoton ja kategorinen linjaus tai käytäntö esimerkiksi JR-ryhmien jäsenten suhteen on katsottu ongelmalliseksi,⁶³ koska esimerkiksi sitoutuneisuus JR-ryhmään voi olla eri asteista⁶⁴. Sitoutuneisuus tulisikin pyrkiä selvittämään riittävällä tasolla esimerkiksi siten, että onko vanki ollut yhteydessä JR-ryhmien jäseniin ja minkä luonteista yhteydenpito on ollut.⁶⁵

Osastolle sijoittaminen. Vankien osastosijoittelulla on merkittävä rooli vankilan järjestyksen ja turvallisuuden, sekä vankien että henkilökunnan turvallisuuden kannalta.⁶⁶ Vankilalla on velvollisuus vaikuttaa osastosijoittelun keinoin siihen, etteivät muun muassa JR-vangit kohdistaa painostusta ja uhkaa muihin vankeihin.⁶⁷ Tietyn rikollisryhmän sijoittamisesta omalle osastolle erilleen muista vangeista on saatu aiemmin positiivisia kokemuksia⁶⁸ ja tällainen käytäntö on saanut kannatusta myös

⁵⁶ Ks. HE 6/2020, s. 37; HaVL 2/2020 vp, s. 3; PeVL 51/2018 vp, s. 12; LaVM 1/2021 vp, s. 13.

⁵⁷ PTR-laki 6 a §. Ks. poliisilain (872/2011) muutoksien vaikutuksista HE 6/2020 vp, s. 11.

⁵⁸ HE 263/2004 vp, s. 147.

⁵⁹ Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaus 2015, s.18.

⁶⁰ Nelson Mandela -säännöt.

⁶¹ Siirtoja joudutaan käytännössä tekemään varsin usein järjestäytyneen rikollisuuden harjoittaman huumekaupan estämiseksi. HE 263/2004 vp, s. 157.

⁶² Ks. esim. EOAK/829/2019 ja EOAK/5291/2019. AOA:n kanteluratkaisuissa on kyse ollut lähinnä siitä, että on jätetty tekemättä hallintolain (434/2003) 45 §:n mukainen perusteltu kirjallinen päätös.

⁶³ EOAK 4640/4/14. Vankilavirkailijainliitto on todennut, että JR-vangit tulisi erottaa muista vangeista. Ks. Vankilavirkailijaliiton lakivaliokunnalle antama selvitys vankilaturvallisuudesta.

⁶⁴ Ks. EOAK/2474/2016, s. 12.

⁶⁵ EOAK/7030/2020.

⁶⁶ EOAK/5291/2019, s. 10; Suomen hallituksen vastaus CPT:lle 2021; Paasonen 2021; Holopainen 2021; Junninen 2008.

⁶⁷ EOAK/5291/2019, s. 8-9.

⁶⁸ Kurenmaa 2006, s. 1036.

viime aikoina huolimatta siitä aiheutuvista riskeistä⁶⁹. Vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseksi ja vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien sijoittamiseksi perustettiin 1.3.2022 neljään vankilaan yhteensä 13 uutta osastoa.⁷⁰

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toimintoiltaan erilaisia osastoja. Pykälän 2 momentin mukaan osastolle sijoittamisessa otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen. Kansainvälisissä suosituksissa todetaan, että osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon mahdollisesti meneillään olevaan rikostutkintaan, turvallisuuteen ja turvatoimiin liittyvät. Mahdollisimman pian saapumisen jälkeen vangit on arvioitava, jotta saadaan selville, aiheuttavatko he turvallisuusriskin muille vangeille, vankilahenkilökunnalle tai muille vankilassa työskenteleville tai vieraileville henkilöille. Kutakin vankia koskevien turvatoimien on vastattava mainittujen riskitekijöiden suuruutta ja tarvittavien turvatoimien taso on tarkistettava säännöllisin väliajoin henkilön vankeuden aikana.⁷¹

Varmuusosastolle sijoittaminen. Vankeuslain 5 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä voidaan vankilaan turvallisuusyistä perustaa muusta vankilasta eristetty osasto (*varmuusosasto*). Varmuusosastot ovat muusta vankilasta eristettyjä, normaaliosastoja intensiivisemmin valvottuja yksiköitä. Varmuusosastolle sijoittamisen tavoite on estää rikollisen toiminnan jatkaminen vankilassa.⁷² Luvun 6 §:n 1 momentin mukaan vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos on perusteltua syytä epäillä, että vanki: 1) syyllistyy tekijänä tai osallisena rikoslain (39/1889, RL) 50 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen; 2) syyllistyy muuhun rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään 4 vuotta vankeutta⁷³; 3) karkaa tai yrittää karata; tai 4) yritetään vapauttaa.

Ongelmana on pidetty sitä, ettei järjestäytyneen rikollisuuden johtohenkilöitä voida sijoittaa varmuusosastolle, koska lainsäädäntö ei mahdollista JR-vangin sijoittamista varmuusosastolle ilman konkreettista ja perusteltua epäilyä säännöksen mukaisesta teosta.⁷⁴ Lain esitöissä kuitenkin todetaan, että epäily rikokseen syyllistymisestä ei edellytä, että vanki olisi jo ryhtynyt rikolliseen toimintaan vaan riittää, että vangin rikosten laadusta tai toiminnasta aikaisemmillä rangaistuskausilla saattaa olla perustellusti pääteltävissä, että hän todennäköisesti tulee syyllistymään rikolliseen toimintaan. Epäily voi perustua myös esimerkiksi vangin hallusta löydettyyn kirjeeseen, joka sisältää suunnitelmia rikolliseen toimintaan ryhtymisestä.⁷⁵ Näin ollen lainsäätäjän tarkoituksen voitaneen katsoa olleen se, että *perusteltua syytä epäillä* käsittää sekä konkreettisemmat että abstraktimmat seikat. Konkreettisemmat seikat sisältävät esimerkiksi lainsäätäjänkin mainitseman tiedon rikoksen tekoa koskevasta suunnitelmasta. Abstraktimmat seikat taas eivät edellytä mitään konkreettista tietoa taikka näyttöä mahdollisesti tulevasta rikoksesta vaan kyse on vangin olosuhteisiin ja historiaan liittyvien tietojen perusteella tehtävästä päätelmästä. Huomioon ottaen järjestäytyneiden rikollisryhmien toimintatavat ja niiden hierarkia, voidaan erityisesti rikollisryhmien johtajien osalta katsoa ylittävän *perusteltua syytä epäillä* -kynnys⁷⁶.

⁶⁹ Holopainen 2021, s. 47. Ks. myös Tanskan positiivista kokemuksista vastaavan käytännön suhteen CPT 2014b.

⁷⁰ Rikosseuraamuslaitoksen päätös vankipaikkojen valtakunnallisesta jakautumisesta Dnro 12/280/2021.

⁷¹ Euroopan vankilasäännöt.

⁷² Ks. HE 10/1998 vp, s. 16-17 ja 25. Tällä hetkellä Suomessa on kaksi varmuusosastoa, Riihimäen ja Turun vankilassa.

⁷³ Tällaisia ovat muun muassa törkeä veropetos (RL 29:2), törkeä kiristys (RL 31:4) sekä muutamat RL 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Esimerkiksi jo törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun (6 a §) maksimirangaistus on 4 vuotta vankeutta.

⁷⁴ Holopainen 2021, s. 123.

⁷⁵ HE 10/1998 vp, s. 25.

⁷⁶ Ks. myös Kurenmaa 2006, s. 1036.

Varmuusosastolle voidaan sijoittaa myös silloin, jos vanki on vakavasti vaarantanut vankilan turvallisuutta tai jos sijoittaminen on perusteltua hänen oman turvallisuutensa takaamiseksi (VL 5:6.2). Vaarantamisella tarkoitetaan konkreettista tekoa tai tekemättä jättämistä.⁷⁷ Varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä varmuusosastolle sijoittamisesta välttämättä aiheutuu (VL 5:5.2). Varmuusosastolla sijoittamista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä (VL 5:7.1) ja varmuusosastolle sijoittamisen perusteet on ilmoitettava vangille, jos niiden ilmoittamisesta ei aiheudu vaaraa muun henkilön turvallisuudelle taikka haittaa rikoksen selvittämislle (VL 5:7.2).

Edellä on käsitelty keskeisiä säännöksiä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen näkökulmasta. Seuraavaksi tarkastellaan tutkimuksen empiiristä osiota, jossa selvitetään vankiloiden henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseen liittyvistä osa-alueista.

3 Kyselytutkimus vankiloiden henkilöstölle

3.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineistona toimi kyselytutkimus vankiloiden henkilöstölle, joka toteutettiin osana Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoista arviointia. Kyselytutkimuksen tavoitteena oli saada laaja näkökulma turvallisuuden ja valvontatyön nykytilasta sekä kehittämistarpeista. Kyselytutkimuksen yhtenä teema-alueena oli vankeusaikainen rikollisuuden ehkäiseminen ja estäminen, jota tarkastellaan tässä tutkimuksessa. Tämän takia kyselytutkimuksen ulkopuolelle rajattiin keskushallinto, yhdyskuntaseuraamustoimistot ja arviointikeskukset, täytäntöönpanoyksikkö ja Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskus, koska niissä turvallisuusasiat eroavat niin paljon vankiloiden turvallisuustoiminnasta ja valvontatyöstä. Kyselytutkimuksesta tiedotettiin vankilan henkilöstölle sähköisenä vastauspyyntönä sähköpostilla, jonka lisäksi kyselytutkimuksesta oli tiedote Rikosseuraamuslaitoksen intranetissä. Verkkopohjaisen kyselyn vastausaika oli 15.2.–7.3.2021.⁷⁸

Kyselyyn vastasi yhteensä 537 henkilöä. Vastaajista 67 prosenttia oli miehiä ja naisia 33 prosenttia. Yli puolet vastaajista toimii vartijan työtehtävissä. Vastaajat jakautuivat tasaisesti eri rikosseuraamusalueille, jonka lisäksi kaikista vankiloista oli vastaajia. Suljetuista vankiloista oli vastaajia 76 prosenttia ja avovankiloista 24 prosenttia. Keskimäärin vastaajilla oli pitkä työkokemus rikosseuraamusalalta ja suurimmalla osalla oli alan koulutus. Kyselyn vastausprosentti oli 22 prosenttia, kun vastaajien lukumäärää verrataan rikosseuraamusalueiden henkilöstön lukumäärään⁷⁹. Rikosseuraamuslaitoksen julkisissa henkilöstötiedoissa ei ole eritelty vankilassa työskentelevän henkilöstön lukumäärää, joten vastausprosentti on siten suurempi. Esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen laatumittauksessa vankiloiden henkilöstönlukumääräksi on ilmoitettu 1 884 henkilöä vuonna 2019⁸⁰. Sen mukaan laskettuna tämän kyselytutkimuksen vastausprosentti olisi 29 prosenttia.

Verkkokyselyihin liittyvää vastauskäyttäytymistä ja -prosentteja on aiemmin tutkittu, ja kartoitettu erilaisia syitä ja seurauksia, joita vastaamatta jättäminen voi aiheuttaa⁸¹, kuten korkeampi todennäköisyys tilastolliseen vääristymään⁸². Tutkijat ovat kuitenkin korostaneet, että kyselytutkimuksen

⁷⁷ HE 263/2004 vp, s. 153.

⁷⁸ Paasonen 2021.

⁷⁹ Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus 2021.

⁸⁰ Rikosseuraamuslaitoksen laatumittaus 2019.

⁸¹ Ks. esim. Evans - Mathur 2005; Baruch – Holtom 2008.

⁸² Tomaskovic-Devey ym., 1994.

otoksen edustavuus on tärkeämpi kuin vastausprosentti⁸³. Tilastollisen vääristymän havainnoimiseksi ja otoksen edustavuuden varmistamiseksi vastaajien taustatietoja vertailtiin saatavilla oleviin Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstötietoihin⁸⁴. Tehdyn vertailun perusteella voidaan aineiston katsoa olevan riittävä ja tarpeeksi heterogeeninen tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi, koska aineistossa ei ilmennyt merkittäviä rakennevinoutumia. Naisvastaajien osuus oli aineistossa pienempi (33 %) kuin Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstötilastoissa (42 %). Henkilöstön keski-ikä on 45,1 vuotta, kun aineistossa eniten vastaajia oli yli 50-vuotiaat. Toimenkuvien osalta henkilöstötiedoissa valvontahenkilöstö (53 %) on suurin henkilöstöryhmä, kuten myös aineistossa (55 %). Lisäksi muiden toimenkuvien osalta jakauma oli hyvin tasainen. Henkilöstötilaston mukaan henkilöstöä työskentelee Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella 853 henkilöä (35 %), Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella 823 henkilöä (33 %) ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella 803 henkilöä (32 %). Aineistossa eniten vastaajia oli Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueelta 37 prosenttia, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta 31 prosenttia ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella 32 prosenttia. Kyselytutkimuksien tilastollista vääristymää ei voida täysin sulkea vertailulla pois, koska osa vääristymästä voi olla mitatuista taustamuuttujista riippumattomia, kuten toiset vastaajat kokevat kyselyn teeman jo valmiiksi kiinnostavampina kuin toiset. Vastaajien taustatiedot on esitetty tarkemmin taulukossa 1.

---

⁸³ Cook ym., 2000.

⁸⁴ Rikosseuraamuslaitos 2021.

Taulukko 1. Vastaajien taustatiedot (N=537).

Taustamuuttajat	N	%	Vastemuuttuja	
			Keskiarvo	Keskihajonta
Sukupuoli				
Mies	361	67 %	2,5	0,7
Nainen	176	33 %	2,6	0,6
Ikäluokka				
18–25 vuotta	14	3 %	2,7	0,8
26–35 vuotta	97	18 %	2,5	0,7
36–49 vuotta	205	38 %	2,5	0,7
Yli 50 vuotta	221	41 %	2,6	0,7
Toimenkuva				
Vartija	293	55 %	2,4	0,7
Rikosseuraamustyöntekijä	18	3 %	2,6	0,8
Ohjaaja, erityisohjaaja, työnjohtaja	97	18 %	2,7	0,6
Esimies, päällikkö, johtaja	107	20 %	2,8	0,8
Muu	22	4 %	2,9	0,5
Rikostoimialue				
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue (ESRA)	168	31 %	2,6	0,7
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue (IPRA)	198	37 %	2,6	0,7
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue (LSRA)	171	32 %	2,4	0,7
Vankilatyypit				
Suljettu	437	81 %	2,6	0,7
Avovankila	100	19 %	2,5	0,7

Huomiot: Vastemuuttuja on vastaajan kokonaisarvio kyselyn teema-alueesta, jota analysoidaan tässä tutkimuksessa. Muuttuja määritellään tarkemmin tekstissä alla ja muuttujan sisältämät kysymykset kuvataan taulukossa 2.

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arviointiin soveltuva valmista kyselylomaketta ei ollut olemassa. Tämän takia kysely rakennettiin siten, että yksittäiset väittämät pohjautuivat Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjauksiin⁸⁵, toimialan erityislainsäädäntöön ja aiempiin tutkimuksiin⁸⁶. Kysely testattiin ja viimeisteltiin yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arviointityön ohjausryhmän kanssa. Varsinaisessa tutkimuksessa ei paljastunut virhetulkintoja kysymysten sisällöstä. Kysymyksiin oli myös vastattu johdonmukaisesti ja huolellisesti. Lisäksi avoimiin kysymyksiin oli vastattu hyvin ja niiden vastaukset tukivat väittämäkysymysten vastauksia.

Ennen varsinaisten tilastollisten analyysien suorittamista varmistettiin käytettyjen väittämien soveltuvuus käyttötarkoitukseen. Tämän johdosta voidaan todeta kyselyn soveltuvan tutkimuskysymysten analysoimiseen. Tutkimuksen validiteettia voidaan siten pitää hyvänä, koska kysely mittasi haluttua asiaa. Erityisesti kyselyn rakentamisessa varmistettiin sisältövaliditeetti käyttämällä apuna Rikosseuraamuslaitoksen asiantuntijoita. Reliabiliteettia pyrittiin tutkimuksessa puolestaan nostamaan mittaamalla samaa väittämää useammalla muuttujalla teema-alueiden mukaisesti, jotka oli tehty

⁸⁵ Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaukset 2015.

⁸⁶ Esim. Paasonen - Aaltonen 2019.

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjauksien mukaisesti turvallisuuden osa-alueittain. Lisäksi eri teema-alueita voitiin mitata ristiin kyselylomakkeen samaa asiaa mittaavilla muuttujilla.⁸⁷

Yhtenä kyselyn teema-alueena oli vankeusaikainen rikollisuuden ehkäiseminen ja estäminen. Osiossa oli seitsemän Likert-asteikollista väittämäkysymystä. Taulukkoon 2 on poimittu nämä seitsemän ilmiötä käsittelevää kysymystä, joita hyödynnetään tämän tutkimuksen tilastollisessa analyysissä. Regressioanalyysissä kiinnostuksen kohteena ovat mahdolliset erot väittämäkysymyksiä koskevissa vastauksissa vastaajien taustatekijöiden suhteen. Tämän tutkimiseksi taulukon 2 kysymyksistä muodostetaan jatkuva keskiarvomuuttuja (Cronbach's Alpha = 0,8), jota käytetään lineaarisen regressiomallin vastemuuttujana. Näin muodostettu vastemuuttuja laskee jokaisen vastaajan kohdalla tämän keskimääräisen pistemäärän kaikista seitsemästä kysymyksestä. Muuttuja voidaan tulkita vastaajan kokonaisarviona väittämäkysymyksistä. Korkeampi pistemäärä tulkitaan korkeammaksi tyytyväisyydeksi menettelyihin kokonaisuudessaan.

Vastemuuttujan keskiarvo, eli kaikkien vastaajien kokonaisarvioiden keskiarvo, on 2,6 ja keskihajonta 0,7. Vastaavasti minimi on 1 ja maksimi 5. Taulukkoon 1 on kuvattu vastemuuttujan keskiarvot ja -hajonnat taustamuuttujien suhteen. Taulukon luokittelevat taustamuuttujat sukupuoli, ikäluokka, toimenkuva, rikosseuraamusalue ja vankilatyypit toimivat regressiomallissa selittävinä muuttujina. Lineaarinen regressiomalli mahdollistaa kunkin näiden taustamuuttujien ja vastemuuttujan yhteyden estimoinnin samalla, kun muita taulukon taustatekijöitä kontrolloidaan. Tuloksena saadaan keskimääräiset erot kokonaisarviossa kunkin taustamuuttujan suhteen.⁸⁸

3.2 Tutkimustulokset

Taulukon 2 vastauksien jakaumista voidaan havaita, että kokonaisuudessaan vain pieni osa (13 %) vankiloiden henkilöstöä on jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että käytössä on säännölliset turvallisuuspalaverikäytännöt. Sama koskee turvallisuustiedon käsittelyn käytäntöjen yhtenäisyyttä ja tiedon hankinnan ja sen analysoinnin tehokkuutta. Rekisterien käyttöä koskevan kysymyksen kohdalla yli puolet vastaajista vastasi, että ei ole saama eikä eri mieltä. Yli puolet vastaajista taas oli jokseenkin tai täysin erimieltä väitteestä, että hän saa riittävästi ajankohtaista tietoa vankien tilanteesta. Vastaavasti 71 prosenttia vastaajista oli eri mieltä siitä, että vankilassa järjestetään koulutusta tietojen hankinnan ja analysoinnin tekniikoissa.

---

⁸⁷ Paasonen 2021.

⁸⁸ Ks. lisää lineaarisen regressiomallin oletuksista, estimoinnista ja estimaattien tulkinnasta Gelman ym. 2021.

Taulukko 2. Väittämäkysymysten vastaukset.

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jokseenkin eri mieltä	3 = Ei samaa eikä eri mieltä	4 = Jokseenkin samaa mieltä	5 = Täysin samaa mieltä
1. Käytössä on säännölliset turvallisuuspalaverikäytännöt. Keskiarvo 2,3. Keskihajonta 1,1.	30 %	24 %	33 %	10 %	3 %
2. Turvallisuustiedon käsittelemiseksi on laadittu yhtenäiset käytännöt, jotka mahdollistavat tarvittavan tiedonkulun Rikosseuraamuslaitoksessa. Keskiarvo 2,6. Keskihajonta 1,0.	18 %	22 %	43 %	14 %	2 %
3. Rekisterien käyttöä valvotaan tehokkaasti. Keskiarvo 3,1. Keskihajonta 0,9.	7 %	9 %	58 %	19 %	8 %
4. Tietojärjestelmien käyttöoikeudet on määriteltävä tehtävien kannalta toimivaksi. Keskiarvo 3,0. Keskihajonta 1,1.	12 %	19 %	32 %	28 %	9 %
5. Saan riittävästi ajankohtaista tietoa vankien tilanteesta. Keskiarvo 2,5. Keskihajonta 1,2.	24 %	28 %	23 %	21 %	4 %
6. Tiedonhankinta ja sen analysointi on tehokasta. Keskiarvo 2,4. Keskihajonta 1,0.	25 %	26 %	35 %	12 %	1 %
7. Vankilassa järjestetään koulutusta tietojen hankinnan ja analysoinnin tekniikoissa. Keskiarvo 1,9. Keskihajonta 1,0.	44 %	27 %	23 %	5 %	1 %

Taulukossa 3 on esitetty lineaarisen regressiomallin tulokset. Taulukosta voidaan havaita, että miesten ja naisten välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja kokonaisarviossa silloin kun taustamuuttujat on vakioitu. Eroja havaitaan toimenkuvien ja rikosseuraamusalueiden väleillä. Vertaamalla mallia (1) malliin (2) havaitaan, että vankilatyypin kontrollointi ei vaikuta käytännössä lainkaan näiden erojen estimaatteihin tai estimaattien keskivirheisiin. Mallin (2) kerroin vankilatyypin on kuitenkin itsessään tilastollisesti merkitsevä 10 % merkitsevyystasolla. Avovankiloitoiden vastaajien keskimääräinen pistemäärä on 0,14 pistettä pienempi suhteessa suljettuihin vankiloihin, kun muut mallin taustatekijät kontrolloidaan.

Mallin (2) tuloksien mukaan 36–49-vuotiaiden kokonaisarvio on keskimäärin 0,36 pistettä matalampi kuin 18–25-vuotiaiden, kun muut taustatekijät kontrolloidaan ($p < 0.05$). Kerroin ikäluokka ei ole kuitenkaan kokonaisuudessaan tilastollisesti merkitsevä. Toimenkuvien välillä havaitaan tilastollisesti merkitseviä eroja. Kaikkien muiden toimenkuvien paitsi rikosseuraamustyöntekijöiden kokonaisarvio on keskimäärin korkeampi kuin vartijoiden. Toimenkuvien esimies, päällikkö ja johtaja sekä toimenkuva muu kokonaisarvio on keskimäärin noin 0,35 pistettä korkeampi kuin vartijoiden. Myös rikosseuraamusalueiden väleillä on tilastollisesti merkitseviä eroja. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen vastaajien kokonaisarvio on 0,29 pistettä pienempi kuin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vastaajien, kun muut taustatekijät kontrolloidaan. ($p < 0.01$).

Kaikkiaan edellä mainittujen erojen voidaan kuitenkin katsoa olevan suhteellisen pieniä, kun erot suhteutetaan kysymyksen Likert-asteikkoon (1–5). Taulukon 3 mallin (2) vakiotermistä saadaan tilastollinen ennuste 18–25-vuotiaiden, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella suljetussa vankilassa työskentelevän miesvartijan keskimääräiselle kokonaisarviolle. Ennuste on 2,83 pistettä ja pistemäärän 95 % luottamusväli [2.45, 3.21].

Taulukko 3. Taustamuuttujien ja väittämäkysymysten kokonaisarvion yhteys, lineaarinen regressiomalli.

	(1)	(2)	95 % luottamusväli, malli (2)
Sukupuoli			
Nainen	0.07 (0.07)	0.07 (0.07)	[-0.06, 0.21]
Ikäluokka			
26–35 vuotta	-0.32 (0.20)	-0.31 (0.20)	[-0.70, 0.07]
36–49 vuotta	-0.37* (0.19)	-0.36* (0.19)	[0.73, 0.02]
Yli 50 vuotta	-0.29 (0.19)	-0.27 (0.19)	[-0.64, 0.11]
Toimenkuva			
Rikosseuraamustyöntekijä	0.13 (0.17)	0.15 (0.17)	[-0.18, 0.48]
Ohjaaja, erityisohjaaja, työnjohtaja	0.19** (0.09)	0.19** (0.09)	[0.02, 0.37]
Esimies, päällikkö ja johtaja	0.34*** (0.08)	0.34*** (0.08)	[0.18, 0.49]
Muu	0.38** (0.16)	0.36** (0.16)	[0.06, 0.67]
Rikosseuraamusalue			
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue (IPRA)	-0.002 (0.07)	0.004 (0.07)	[-0.14, 0.15]
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue (LSRA)	-0.28*** (0.08)	-0.29*** (0.08)	[-0.44, -0.14]
Vankilatyypit			
Avovankila		-0.14* (0.08)	[-0.30, 0.01]
Vakiotermi	2.82*** (0.19)	2.83*** (0.19)	[2.45, 3.21]
N	537	537	

*p<0.1; **p<0.05; ***p<0.01

4 Johtopäätökset

Vankilan henkilöstön kyselytutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että heidän näkemyksensä vankeusaikaisen rikollisuuden ehkäisemisestä ja estämisestä on melko matala. Regressioanalyysissä havaittiin tilastollisesti merkitseviä eroja kokonaisarviossa toimenkuvien, rikosseuraamusalueiden ja vankilatyyppin suhteen. Näiden erojen voidaan kuitenkin katsoa olevan suurimmillaan melko lailla pieniä suhteutettuna kyselyn Likert-asteikkoon (1–5). Näin ollen erojen sijaan juuri matalaa keskimääräistä tasoa kokonaisarvioissa voidaan pitää huomion arvoisena. Kyselytutkimuksen tuloksien osalta täytyy huomioida, että osa väittämäkysymyksistä ei suoraan mitannut työntekijöiden tyytyväisyyttä, vaan kyseessä on heidän tulkintansa.

Lainsäätäjä on huomionnut viime aikoina entistä paremmin vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen. Tietyt lainsäädännölliset ratkaisut kuitenkin vaikeuttavat toimivaltuuksien tehokasta hyödyntämistä. Esimerkiksi puhelun kuuntelemisesta voi päättää vain apulaisjohtajan tasoinen turvallisuudesta vastaava virkamies. Huomioon ottaen tämä seikka ja vankiloiden järjestyssäännöt puhelimen käyttöön liittyen, on puhelujen kuunteleminen osoittautunut käytännössä vaikeaksi⁸⁹. Mahdollisesti tulevaisuudessa määräaikaisen päätöksen mahdollistaminen puheluiden kuuntelemiseen helpottanee osaltaan tähän ongelmaan. Kirjeen lukemisesta ilmoittamista koskevaa kahden viikon säännön muuttamista pidemmäksi tulisi myös harkita. Mikäli esimerkiksi yhteydenpidon valvontaa koskevien säännösten käyttökynnyksenä on tulevaisuudessa välttämättömyys⁹⁰, on odotettavissa, että tiedonhankinta vaikeutuu⁹¹ tai ainakin vaatii enemmän perusteluja⁹². Usein riittäviin perusteluihin tarvittava tieto voi paljastua vasta lukemalla esimerkiksi vangin kirje. Toimivaltuuksien käyttöedellytykset ovat vaikuttaneet jo ennestään vankiloiden henkilökunnan näkökulmasta epäselviltä⁹³.

Suomessa erityisesti yhteydenpidon valvontaa koskevien toimivaltuuksien käyttöedellytykset ovat korkeat verrattuna muihin Pohjoismaihin. Esimerkiksi Norjassa laki velvoittaa vankien kirjeiden lukemiseen ja puheluiden kuuntelemiseen suljettujen vankiloiden erityisen korkean turvallisuustason osastoilla ja muilla osastoilla toimenpiteet suoritetaan pääsääntöisesti⁹⁴. Ruotsissa⁹⁵ ja Tanskassa⁹⁶ lukeminen ja kuunteleminen voidaan tehdä, mikäli se on turvallisuussyistä johtuen tarpeellista.

Yleisesti ottaen haasteena on se, että miten JR-vankeihin suhtaudutaan lainsäädännössä. Laillisuusvalvonnassa esitetyt kannanotot ovat sen suuntaisia, että JR-vankeihin ei voida kategorisesti kohdistaa tiettyjä toimenpiteitä. Ongelmia aiheuttaa esimerkiksi se, että miten rikollisryhmien johtohahmojen vaikutusmahdollisuuksiin voidaan puuttua⁹⁷. Esimerkiksi varmuusosastolle sijoittamisen

---

⁸⁹ On esitetty, että JR-vangeille suunnatuilla osastoilla tulisi rajoittaa puhelujen määrää ja kestoja, jotta puheluihin voidaan kohdentaa riittävää valvontaa. Tällä voitaisiin lisätä myös vankien puhelimen käyttämisen tasapuolisuutta osastoilla. Holopainen 2021, s. 109-110.

⁹⁰ Oikeusministeriön muistio VN/11810/2021, s. 19. Ks. myös HE 6/2020 vp; LaVM 1/2021 vp, s. 7; PeVL 36/2020 vp sekä erityisesti perustuslakiasiantuntijoiden lausunnot.

⁹¹ Kurenmaa on kritisoinut vankeuslain säätämisen jälkeen, että yksityisyyden suojan katsottiin ajaneen rikostorjunnallisen tiedon keruun ohitse. Ks. Kurenmaa 2006, s. 1034. Vertailun vuoksi mainittakoon, että poliisilain 5 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan ainoastaan peitetoiminnan ja valeoston käyttäminen edellyttää, että se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi.

⁹² Toisaalta esimerkiksi Veli-Pekka Viljanen on asiantuntijalausunnossaan HE 6/2020 vp PeVL, s. 3 todennut, että käsitteiden ”on tarpeen” ja ”on välttämätöntä” terminologinen ero ei käytännössä olisi kovinkaan merkittävä, sillä vankeuden kontekstilla on oma merkityksensä arvioitaessa rajoituksen välttämättömyydedellytyksen täyttymistä.

⁹³ Ks. Holopainen 2021, s. 64 ja Paasonen 2021, s. 62.

⁹⁴ Lov om gjennomføring av straff mv. (2001-05-18 nr 21) 30.2 § ja 32.2 §.

⁹⁵ Fängelselåg (2010:610) 7:7.4.

⁹⁶ Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (1333/2019) 9 luku.

⁹⁷ Ks. Holopainen 2021, s. 123.

perusteiden laajentamista on kannatettu eri yhteyksissä⁹⁸ ja asiaa arvioidaan parhaillaan oikeusministeriössä⁹⁹. Vaikka lain esitöissä onkin mainittu, että vangin rikosten laatu voidaan ottaa huomioon edellytyksiä arvioitaessa¹⁰⁰, lienee perusteltua arvioida perusteiden täsmentämisen tarvetta säännökseen¹⁰¹. Muutoin vankeuslaki antaa paljon harkintavaltaa vankien strategiselle sijoittamiselle. Toisaalta yhteydenpidon valvonta ja sen edellytykset on sidottu vangin osastolle sijoittamiseen eli käytännössä tehokas valvonta edellyttää varmuusosastolle sijoittamista. Näitä osastoja ei kuitenkaan ole Suomessa kuin kaksi. Vaikka 1.3.2022 perustettiin neljään vankilaan yhteensä 13 uutta osastoa vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseksi ja vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien sijoittamiseksi¹⁰², ovat kyseiset osastot lainsäädännön näkökulmasta normaaleja osastoja. Näin ollen tulisi-kin arvioida, että pitäisikö varmuusosastoja olla enemmän¹⁰³ ja/tai muuttaa yhteydenpidon valvontaa koskevaa sääntelyä vastaavanlaiseksi kuin muissa Pohjoismaissa.

Torjumalla vankiloissa tapahtuvaa ja sieltä organisoitua rikollisuutta, turvataan samalla vankien perusoikeuksia, edistetään vankeuslain kuntouttavaa tarkoitusta ja viime kädessä suojataan koko yhteiskuntaa erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamilta haitoilta. Tässä onnistuminen edellyttää kuitenkin vankien strategista sijoittelua sekä tehokasta tiedonhankintaa, jotta tietoa voidaan hyödyntää kaikissa vankeuslain mukaisissa päätöksissä. Käsillä oleva aihepiiri kaipaa lisää tutkimusta, kuten olisi tarpeen tutkia aihetta laajemmin esimerkiksi perusoikeuksien rajoittamisen näkökulmasta, jotta voitaisiin löytää tasapaino ja raja-alueet nykyaikaisen perusoikeustulkinnan ja vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen väliltä. Tarvetta olisi myös tutkia vankeusaikaista rikollisuutta valvotun koevapauden ja yhdyskuntapalvelun aikana, koska kontrolli on silloin pienempää verrattuna vankilaympäristöön. Lisäksi olisi tarvetta tehdä vertailevaa tutkimusta aiheesta erityisesti muihin Pohjoismaihin.

---

⁹⁸ Paasonen 2021 ja Holopainen 2021.

⁹⁹ Oikeusministeriön muistio VN/11810/2021, s. 19.

¹⁰⁰ HE 10/1998 vp. s. 25.

¹⁰¹ Tällöin voitaisiin täsmentää, että vangin olosuhteista saatavat tiedot, kuten esimerkiksi vangin asema tietyssä rikollisryhmässä voi olla selkeä huomioon otettava seikka.

¹⁰² Rikosseuraamuslaitoksen päätös vankipaikkojen valtakunnallisesta jakautumisesta Dnro 12/280/2021.

¹⁰³ Ja tarjota niille sijoitetuille vangeille riittävästi toimintoja.

Lähteet

Baruch, Y. & Holtom, B.C.: Survey response rate levels and trends in organizational research. *Human Relations* 61 (8) 2008, 1139–1160.

Butler, M. (2008) What are you looking at? Prisoner confrontations and the search for respect. *British Journal of Criminology*, 48(6), 856–873.

Cook, C., Heath, F. & Thompson, R.L. (2000) A Meta-analysis of response rates in web- or internet-based surveys. *Educational and Psychological Measurement* (60) 2000, 821–836.

CPT 2009: Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 9 to 18 June 2009.

CPT 2011: Report to the Norwegian Government on the visit to Norway carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 27 May 2011.

CPT 2014a: Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalaisen komitean (CPT) viides määräaikaiskäynti Suomessa.

CPT 2014b: Report to the Danish Government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 4 to 13 February 2014.

CPT 2015: Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 28 May 2015.

CPT 2018: Report to the Norwegian Government on the visit to Norway carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 28 May to 5 June 2018.

CPT 2019: Report to the Danish Government on the visit to Denmark carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2019.

CPT 2020: Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalaisen komitean (CPT) kuudes määräaikaiskäynti Suomessa.

CPT 2021: Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 29 January 2021.

Evans, J. R. & Mathur, A.: The value of online surveys. *Internet Research* 15 (2) 2005, 195–219.

EOAK/7030/2020

EOAK/2696/2020

EOAK/5348/2019

EOAK/5291/2019

EOAK/4153/2019

EOAK/1123/2019

EOAK/829/2019

EOAK/5563/2018

EOAK/4189/2018

EOAK/2474/2016

EOAK/1554/2016

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu Vincent Stasi v. Ranska, 20.10.2011.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu Tsonev v. Bulgaria, 1.10.2009.

Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus Rec (2006) 2 jäsenvaltioille Euroopan vankilasäännöistä.

Friedmann, P. D., Melnick, G., Jiang, L., & Hamilton, Z. (2008) Violent and disruptive behavior among drug-involved prisoners: Relationship with psychiatric symptoms. *Behavioral Sciences & the Law*, 26(4), 389–401.

Gelman, A., Hill, J., & Vehtari, A. (2020). *Regression and Other Stories (Analytical Methods for Social Research)*. Cambridge: Cambridge University Press.

HaVL 2/2020 vp: Hallintovaliokunnan lausunto hallituksen esitys eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 246/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta.

HE 6/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 6/2020 vp PeVL 17.06.2020 professori Veli-Pekka Viljanen. Asiantuntijalausunto.

HE 261/2006 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain 12 luvun ja tutkintavankeuslain 8 luvun muuttamisesta.

HE 45/2014 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

HE 263/2004 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 10/1998 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain, tutkintavankeudesta annetun lain, pakkokeinolain ja kansanterveyslain muuttamisesta.

HE 309/1993 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

Helsingin käräjäoikeuden tuomio 19/120712

Holopainen, Jari-Pekka: Selvitys Rikosseuraamuslaitoksen kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden haasteisiin. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2021.

Huumausaine- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostaminen. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 6/2007.

Junninen, Mika: Suomalaisten vankiloiden turvallisuus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 5/2008.

Karjalainen 16.5.2021: ”Rikollisjengit ovat yrittäneet soluttaa omia ihmisiään töihin vankiloihin – selvityksen mukaan järjestäytyneen rikollisuuden vaikutusvalta vankiloissa kasvaa koko ajan”. Saatavissa osoitteessa: <https://www.karjalainen.fi/kotimaa/281257>. Vierailtu 1.2.2022.

Karjalainen 17.5.2021: ”Jengit yrittävät määrätä vankiloiden elämästä: Naisia pakotettu kuljettamaan huumeita ja toisia vankeja uhkailtu tottelemaan määräyksiä”. Saatavissa osoitteessa: <https://www.karjalainen.fi/kotimaa/281334>. Vierailtu 1.2.2022.

Kurenmaa, Tero: Järjestäytynyt rikollisuus ja vankilat. Lakimies 6/2007, s. 1025-1036.

LaVM 1/2021 vp: Lakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi.

LaVM 17/2014: Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

LaVM 31/2006 vp: Lakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laeiksi vankeuslain 12 luvun ja tutkintavankeuslain 8 luvun muuttamisesta.

LaVM 10/2005: Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Lännen Media 26.6.2019: ”Liivijengit tienasivat vankien huumeiden käytöllä vähintään 2-9 miljoonaa euroa viime vuonna – vankiloiden huumemäärät kolminkertaistuivat 10 vuodessa”. Saatavissa osoitteessa: <https://ls24.fi/lannen-media/lm-selvitys-liivijengit-tienasivat-vankien-huumeiden-kaytolla-vahintaan-2-9-miljoonaa-euroa-viime-vuonna-vankiloiden-huumemaarat-kolminkertaistuivat-10-vuodessa>. Vierailtu 5.2.2022.

Michalski, J. H. (2017). Status hierarchies and hegemonic masculinity: A general theory of prison violence. *The British Journal of Criminology*, 57(1), 40–60.

Oikeusministeriö muistio vankeuslain muutostarpeiden arvioinnista VN/11810/2021, 30.8.2021.

Paasonen, Jyri: Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021.

Paasonen, J., Aaltonen, M.: Violent Victimization, Fear of Crime, and Experiences of Criminal Justice Processes Among Security Personnel in Finland: Evidence From Survey Data. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 2019.

Palo, Sanna: Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu. Väitöskirja, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki 2010.

PeVL 36/2020 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi.

PeVL 73/2018 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

PeVL 20/2005 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

PeVL 5/1999 vp: Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2022.

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2020. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2021.

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2019. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2020.

Rikosseuraamuslaitoksen päätös vankipaikkojen valtakunnallisesta jakautumisesta, Dnro 12/280/2021.

Rikosseuraamuslaitoksen laatumittaus 2019. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2020.

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaus 2015.

Rocheleau, A. M. (2013). An empirical exploration of the “pains of imprisonment” and the level of prison misconduct and violence. *Criminal Justice Review*, 38(3), 354–374.

Suomen hallituksen vastaus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalaisen komitean (CPT) selontekoon sen käynnistä Suomessa 22.9.-2.10.2014.

Suomen hallituksen vastaus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalaisen komitean (CPT) selontekoon sen käynnistä Suomessa 7-18.9.2021.

Turun hovioikeuden tuomio 21/106505

Vankilavirkailijaliiton lakivaliokunnalle antama selvitys vankilaturvallisuudesta, 15.10.2020.

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomio 20/109664

Wooldredge, John: Prison Culture, Management, and In-Prison Violence. Annual Review of Criminology, 2020.

Wooldredge, J., Steiner, B. (2016) Assessing the need for gender-specific explanations of prisoner victimization. Justice Q. 33:209–38.

Wooldredge, J., Griffin, T., Pratt T. (2001) Considering hierarchical models for research on inmate behavior: predicting misconduct with multilevel data. Justice Q. 18:203–31.

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Nelson Mandela -säännöt). 17.12.2015 YK:n yleiskokouksen 70. istunnossa (UN-Doc A/Res/70/175).

Ylen uutinen 13.11.2020: ” Suomen vankiloissa on käynnissä turvallisuutta horjuttava valtataistelu, jota käydään järjestäytyneen rikollisuuden huumekaupan ympärillä. Kenellä on valta vankilassa?” Saatavissa osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-11628964>. Vierailtu 6.2.2022.